

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning vedrørende den regionale befolknings- og erhvervsudvikling [af Holger Hansen m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. XX) findes i tillæg A. sp. 2261, fremsættelsen i tidenden sp. 2903).

Den fungerende formand (Koføed): Sammen med denne sag foretages den næste sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om lokaliseringsrådgivning [af Holger Hansen m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. XXI) findes i tillæg A. sp. 2265, fremsættelsen i tidenden sp. 2903).

Forslagene sattes til forhandling.

Boligministeren (Helge Nielsen): De to forslag, der er fremsat af venstre, tager dels sigte på at få undersøgt og klarlagt problemerne omkring den såkaldte skæve befolkningsudvikling her i landet med henblik på at opnå en ligelig fordeling mellem landsdelene — og til dette formål foreslås nedsat et blandet politisk sagkyndigt udvalg — dels på allerede nu at etablere et lokaliseringsråd, som både skal kunne rådgive erhvervslivet, når en virksomhed står foran en nyetablering eller en udvidelse, og have de beføjelser, der bl. a. nu udøves af egnsudviklingsrådet, og det planlægningsarbejde, som udføres af landsplanudvalgets sekretariat.

De begrundelser, der gives for forslagene, dækker et bredt felt af vor lovgivning og administration, og de problemer, der behandles, er hverken nye eller hidtil ubehandlede i folketinget. Jeg kan som eksempel henvide til det af handelsministeren fremsatte forslag til en ny lov om egnsudvikling og til drøftelserne i tinget den 29. februar 1972 af forslag til folketingsbeslutning om udflytning af statsinstitutioner. Adskillige af de betragtninger, der kan anføres i anledning af venstres nu fremsatte to forslag til folketingsbeslutning, er derfor allerede for kort tid siden fremført her i tinget.

Jeg finder det derfor mest hensigtsmæssigt at komme ind på spørgsmålene: hvorfor er udviklingen blevet, hvad vi kan kalde skæv, hvad bør vi gøre i denne anledning, og hvad kan vi gøre? Indledningsvis vil jeg gerne fremhæve, at der ikke er tale om en speciel dansk udvikling; der er derimod tale om en udvikling fælles for hele den industrialiserede verden, en udvikling, som har stået på i adskillige årtier, men er accelereret i perioden efter anden verdenskrig.

Et par af de karakteristiske træk er en befolkningstilbagegang i landdistrikterne og i de små bysamfund. Skal vi søge de egentlige årsager til dette fænomens fremkomst i Danmark, må vi undersøge de udviklingstendenser i vort samfund, som ligger bag byvæksten, bag koncentrationen af såvel den offentlige som den private aktivitet i og omkring de største og mellemstore bysamfund. Det er resultatet af de dybtgående strukturændringer, som erhvervslivet og den offentlige forvaltning gennemgår i disse år.

Det er en iøjnefaldende, og vi må vist også sige uomgængelig, kendsgerning, at landbrugsbeskæftigelsen i de forløbne 25 år til stadighed er gået tilbage, mens produktiviteten i erhvervet er steget. Omfanget af denne tilbagegang illustreres af den kendsgerning, at landbrugets andel af den samlede beskæftigelse siden 1950 er faldet fra ca. 25 pct. til ca. 10 pct. i 1970. Især er det antallet af medarbejdere, som er gået tilbage, og tilbagegangen har været voksende gennem det meste af efterkrigsperioden; helt frem til 1950 steg, om end svagt, antallet af selvstændige landmænd.

I den følgende periode er udviklingen med voksende styrke gået i modsat retning. Årsagen er først og fremmest den faldende tilgang af unge til landbruget sammenholdt med det forhold, at de selvstændige landmænds aldersfordeling forskyder sig mod de ældre aldersgrupper, og at flere og flere selvstændige landmænd overgår til andet erhverv.

En fremskrivning på grundlag af de hidtidige tendenser angiver, at der fortsat vil finde betydelige nedlægninger af landbrug sted, og at landbrugsbeskæftigelsen yderligere vil blive reduceret. Samtidig må det dog vel antages, at industrialiseringen og specialiseringen af produktionen på store

[Bølgeministeren.]

produktive enheder for alvor vil være slået igennem. Dette udviklingsforløb vil næppe blive væsentligt modificeret, højst strakt over en noget længere periode i tilfælde af landets indtræden i fællesmarkedet. I de øvrige fællesmarkedslande gør strukturændringer af samme karakter og styrke sig gældende.

Sådanne ændrede vilkår for landbrugserhvervet vil ikke alene få konsekvenser for lokaliseringen af de enkelte bedrifter og for bosætningen af den del af befolkningen, som til sin tid ernæres af landbrugsproduktionen, den vil også få betydning for befolkningsudviklingen i landdistrikterne og de mange mindre byer og landsbyer, hvis eksistens hidtil har været baseret på landbrug og beskæftigelse i landbrugets servicevirksomhed.

Sideløbende med det kraftige fald i landbrugsbeskæftigelsen er beskæftigelsen inden for byerhvervene vokset. Ikke alene har byerhvervene opsuget den del af arbejdskraften, som landbruget har afgivet, men byerhvervene har også skaffet beskæftigelse til den betydelige vækst i de erhvervsaktive befolkningsgrupper, som har fundet sted, og som fandt sted i den pågældende periode.

Hertil kommer, at en betydelig mængde ledig arbejdskraft fra landbruget i slutningen af 1950'erne fik beskæftigelse i de ekspanderende byerhverv. Denne udviklingstendens er gennemgående for hele landet, men udviklingen er ikke ensartet fordelt; det gælder i øvrigt i endnu højere grad serviceerhvervene.

Det bør imidlertid bemærkes, at hovedstadsregionens andel af den samlede industribeskæftigelse er blevet væsentligt reduceret i det forløbne tiår. Alene i årene 1955-65 faldt den fra 54 pct. til 46 pct. Denne udvikling modsvares af en mærkbar stigning i særlig Øst- og Vestjyllands andel af den samlede industribeskæftigelse. Det er især lavtlønsindustrier med et relativt stort forbrug af arbejdskraft og med forholdsvis få funktionæransatte, som har lokaliseret sig hovedsagelig i Øst- og Vestjylland.

Siden 1955 har den største relative stigning i industribeskæftigelsen fundet sted i de mindre byer og i landdistrikterne. I tiåret 1955-65 forøgedes industribeskæftigelsen i de mindre byer fra 3.000 til 10.000 indbyg-

gere og i landdistrikterne med tilsammen 33 pct. af den samlede stigning i beskæftigelsen inden for industrien i den pågældende periode.

De kraftige forskydninger i industribeskæftigelsens geografiske fordeling, med ét ord industrispredningen, skyldes i væsentlig grad frigørelsen af arbejdskraft fra landbruget og mangel på arbejdskraft i hovedstadsregionen og de større provinsbyer.

Selv om landbruget i løbet af 1970'erne fortsat må forventes at afgive arbejdskraft til byerhvervene, må man dog regne med, at der efterhånden indtræder en stabilisering af beskæftigelsen i landbruget i ligevægt mellem til- og afgang af arbejdskraft. Det betyder, at de arbejdskraftreserver, industrien hidtil har kunnet trække på i landdistrikterne og i de mindre byer, forsvinder og incitamentet til en spredning af industrien svækkes.

Hvad angår den samlede beskæftigelse inden for industrien, taler sandsynligheden for, at industribeskæftigelsen vil stagnere, eventuelt gå noget tilbage i de kommende 15-20 år, hvorimod beskæftigelsen i serviceerhvervene må forventes at stige.

At fabriktionsvirksomhederne inden for industrien viser tendens til at lokalisere sig i mindre byer, behøver ikke at være ensbetydende med, at hele virksomheden placeres samme sted som fabrikken. Der er i stigende grad mulighed for geografisk at adskille fabrikation og administration. Adskilligt tyder på, at virksomhedernes administrative centre, planlægnings-, salgs- og budgetafdelinger, vil tendere mod at blive koncentreret i de større bysamfund, samtidig med at fabrikationen foregår på fabrikker mere spredt lokaliseret.

Det er sandsynligt, at industriens administrative og planlæggende funktioner foruden i hovedstadsregionen fortrinsvis vil koncentrere sig i de tre største provinsbyer, Århus, Ålborg og Odense, i stigende grad også i Kolding-Vejle-Fredericiaområdet, i Esbjerg og Herning, som alle, både hvad angår højt specialiserede servicefunktioner og udbuddet af kvalificeret arbejdskraft, kan konkurrere med hovedstadsregionen. Den omstændighed, at beskæftigelsen i servicefagene modsat industribeskæftigelsen vil stige både relativt og absolut, bevirker, at lokaliseringen af virksomhederne inden for servi-

[Boligministeren.]
 ceerhvervene vil få meget væsentlige konsekvenser for erhvervsaktiviteten og befolkningens geografiske fordeling i de kommende år. Der vil være en tendens imod en koncentration omkring de større og mellemstore byer. Inden for serviceerhvervene må vi regne med at antallet af butikker især for fødevarerhandelen, men også inden for andre detailbrancher, vil blive kraftigt reduceret, og at der vil ske en væsentlig koncentration af varedistributionen på større enheder.

Denne udvikling inden for landbrug, industri og service er summen af de enkelte erhvervsdrivendes eller virksomhedernes dispositioner ud fra, hvad der har kunnet betale sig. Samfundsøkonomisk set har det stort set været hensigtsmæssigt.

Vi kan samtidig konstatere, at de forskelle i erhvervs- og levevilkår, som tidligere gav stødet til offentlige støtteforanstaltninger i de landbrugsprægede egne, vel fortsat består, men forskellene er alt i alt ikke blevet forøget, bl. a. takket være den omtalte industrispredning, der er sket. De igangværende tendenser til koncentration inden for servicefagene kan dog virke modsat.

En del af den service, vi taler om, ydes i den offentlige sektor, hvor udviklingen til koncentration går i samme retning. Folkeskolens antal reduceres også i landkommunerne, antallet af handelsskoler er i det forløbne tiår blevet halveret, og antallet af tekniske skoler vil også blive reduceret. Sygehusenes antal går ned, og socialreformen vil set i sin helhed meget vel kunne tendere til en koncentration af den sociale forvaltning. Den stærke reduktion i antallet af primærkommuner er endnu et eksempel på koncentrationsbevægelsen inden for den offentlige sektor.

Den omtalte udvikling inden for landbrug, industri og service peger i retning af, at befolkningen i småbyer og landdistrikter vil få længere afstand til de offentlige og private servicevirksomheder, som dækker de daglige behov. De mindste byer vil efterhånden ikke få baggrund for de servicefunktioner, som deres eksistens hidtil i væsentlig grad har hvilet på. Denne udvikling forstærkes yderligere i den udstrækning, befolkningstallet i de omgivende landdistrikter vil gå tilbage. Hvor endnu for få år siden landsbyernes beboere kunne få dækket en stor del

af deres behov for handel, undervisning osv. i landsbyen selv, kan vi vente, at der ved 1970ernes slutning næppe vil være selv et mindstemål af service tilbage i de mange landsbyer med under 500 indbyggere. Selv i bebyggelser med omkring 500-1.000 indbyggere vil man ikke kunne regne med at finde stort andet end en købmandsbutik eller brugsforening, kirke, autoværksted, bank eller sparekassefilial, og på lidt længere sigt vil undergrænsen for disse servicefunktioner måske rykke yderligere opad.

Byvækstens størrelse og fordeling er i høj grad både en konsekvens af og en forudsætning for de ændringer i erhvervsstrukturen, som jeg kort har forsøgt at karakterisere. Hovedtendensen i fordelingen af byvæksten i de forløbne 15-20 år har været en koncentration omkring de bestående byer, især hovedstaden og de største provinsbyer; en tendens til relativt stærkere vækst af de mellemstore og mindre provinsbyer i første halvdel af 1960erne er i de seneste år på ny vejet til fordel for en større vækst omkring landets største byer. Det er et andet karakteristisk træk i udviklingen i 1960erne, at befolkningstilvæksten i sammenligning med, hvad tilfældet var i 1950erne, har bredt sig over et væsentlig større geografisk område. Et betydeligt antal landkommuner, som tidligere har været præget af stagnation, har i løbet af 1960erne haft en vækst væsentlig over landsgennemsnittet; det gælder fortrinsvis kommuner i området omkring Storkøbenhavn samt omkring de store og mellemstore provinsbyer.

Landsplanudvalgets sekretariat har foretaget en mekanisk beregning af befolkningsudviklingen fordelt på de forskellige bystørrelser frem til 1985 på basis af udviklingsforløbet i perioden 1965-70. Af den samlede byvækst tegner hovedstadsregionen sig ifølge fremskrivningen med en tredjedel, de tre største provinsbyer beslaglægger en anden tredjedel, og den sidste tredjedel af væksten tilfalder byerne i kategorien mellem 10.000 og 100.000 indbyggere.

Såfremt denne beregning holder stik, betyder det, at befolkningstallet i provinsbyer med under 10.000 indbyggere og bymæssige bebyggelser, som ikke indgår i de større byers vækstområder, som helhed vil stagnere eller gå ned; det er vel netop heri, problemets kerne ligger.

[Boligministeren.]

De landbrugsprægede dele af landet med relativt få større provinsbyer i kraftig vækst, Nordjylland, især Thy og Himmerland, dele af Vest- og Sønderjylland, Lolland-Falster og Bornholm, vil under forudsætning af beregningens rigtighed fortsat være udsat for strukturarbejdsløshed og befolkningsstagnation eller -tilbagegang, i den udstrækning nedgangen i landbrugsbeskæftigelsen ikke fuldt ud kan kompenseres af byerhvervenes efterspørgsel efter arbejdskraft.

Selv om vi naturligvis ikke skal tage disse beregninger for mere end det, de er: rent mekaniske fremskrivninger af de seneste 5 års udvikling, er de dog et praktisk anvendeligt udtryk for udviklingstendenserne. De er en målestok for omfanget af de problemer, vi står over for i forsøget på yderligere at påvirke lokaliseringen med det sigte i størst mulig udstrækning at imødekomme såvel befolkningens boligpræferencer som de mange og forskelligartede krav, det private erhvervsliv og det offentliges virksomhed stiller.

For at undgå misforståelser vil jeg gerne fremhæve, at der som nævnt er tale om en prognose baseret på en fremskrivning af den hidtidige udvikling, og at der i omtalen af disse tal ikke ligger noget ønske om, at udviklingen skal følge fremskrivningen; tværtimod må beregningerne betragtes som en opfordring til at overveje, hvordan det kan gå, hvis vi ikke er opmærksom på, hvordan vore beslutninger vil påvirke fordelingen af befolkning og erhverv.

Jeg synes på den anden side, der kunne være grund til at fremhæve, at vi kun har mulighed for at påvirke en mindre del af den byvækst, jeg har nævnt før. Hovedparten af byvæksten er således knyttet til de eksisterende byer; kun dem, der flytter for at få beskæftigelse andet sted, end hvor de er født og opvokset, kan vi påvirke ved at oprette arbejdspladser, hvor vi finder udviklingen for beskeden, og hvor vi kan skabe eller sikre den nødvendige service.

En tilfredsstillende eller definitiv løsning af de problemer, som forskelligheder i levevilkår og erhvervsmuligheder rejser, er vel endnu ikke fundet. Det hænger bl. a. sammen med, at rationelle økonomiske dispositioner, f. eks. koncentrationen af offentlig

service på færre større enheder, kan komme i konflikt med gennemførelse af en målsætning, som sigter mod en ændret befolknings- og erhvervsfordeling. Endvidere må vi se i øjnene, at erhvervslivets interesser heller ikke fuldt ud vil kunne forenes med kravet om udjævning af forskelle i erhvervsmuligheder og levevilkår mellem de enkelte landsdele.

Der er i årenes løb sket en væsentlig udvikelse af bestræbelserne for at stimulere erhvervsaktiviteten i de stagnerende, overvejende landbrugsprægede områder. Jeg tænker her først og fremmest på den udvidelse af rammerne for erhvervsstøtten i egnsudviklingsområderne, som siden vedtagelsen af den første egnsudviklingslov gentagne gange har fundet sted under indtryk af de indvundne erfaringer fra lovens administration i den forløbne tid.

Så sent som i dag har vi jo netop her i tinget drøftet et forslag til en ny egnsudviklingslov. Jeg nærer tiltro til, at forslagets gennemførelse vil betyde en væsentlig stimulan for virksomhedernes interesse i at anvende de uudnyttede muligheder, som findes i egnsudviklingsområderne. Hvad jeg bl. a. har i tankerne, er det meget betydelige antal arbejdspladser, som på grund af stigende etagearealforbrug skal genetableres i hovedstadsregionen i løbet af de kommende 15 år. Ifølge opgivelser i egnsplanrådets forslag til en regionplanlægning for hovedstadsregionen drejer det sig om ca. 200.000 af de eksisterende arbejdspladser. En del af disse virksomheder, især inden for industrien, måtte, forekommer det mig, kunne bringes til at se deres fordel i at udnytte de udvidelsesmuligheder, stagnerende områder inden for regionen kan tilbyde dem. Også servicevirksomheder, som ikke har specielle fordele af beliggenheden i hovedstadsområdet, skulle kunne placeres i tilknytning til de større provinsbyer.

Den i dag på grundlag af de foreliggende forslag til folketingsbeslutning behandlede problematik og spørgsmålet om, hvad det kan give anledning til af foranstaltninger, må selvsagt overvejes nærmere, og dette gælder i videre sammenhæng også spørgsmålet om industri- og servicevirksomhedernes lokalisering. Jeg kan bl. a. nævne, at der hidtil kun er foretaget eller truffet beslutning om at udflytte enkelte statsinstitutio-

[Boligministeren.]

ner fra Københavnsområdet. Som omtalt i økonomi- og budgetministerens svar på forslaget til folketingsbeslutning om udflytning af statsinstitutioner er det oprindelige egnsudviklingsmæssige sigte til en vis grad afløst af en bredere målsætning, hvori også indgår hensynet til den administrative effektivitet.

Arbejdet med de generelle udflytningsproblemer er taget op i administrationsdepartementet, og departementet har i konsekvens af udflytningsspørgsmålets nære sammenhæng med region- og landsplanlægningen indledt et løbende samarbejde med boligministeriets lokaleadministration og landsplanudvalgets sekretariat.

Jeg kan som et yderligere eksempel henviser til beslutninger og bestræbelser for at få del i den højere undervisning landet over. De besluttede undervisningscentre er udtryk herfor, men også anden højere undervisning er blevet lokalt udbygget. Jeg kan endvidere henviser til den udbygning af trafik- og forsyningsnettet, som har fundet sted.

Egnsudviklingsstøtte, udflytning af statsinstitutioner og de øvrige foranstaltninger, man har gennemført eller besluttet sig for, må også ses i sammenhæng med den igangværende revision af opgave- og byrdefordelingen. Overflytningen af opgaver fra staten til amter og kommuner vil lokaliseringspolitisk set betyde, at beskæftigelsen inden for den offentlige forvaltning vil stige relativt stærkere i provinsen end i København, men især må yderligere udjævning af forskelle i skattetrykket mellem de enkelte dele af landet forventes at forbedre levevilkårene og erhvervsmulighederne i de egne, som på grund af erhvervsstagnation og fravandring gennemgående har været belastet med højere skattetryk end det gennemsnitlige for landet som helhed.

Jeg har nævnt en række foranstaltninger, som allerede er truffet eller står over for at skulle gennemføres med det formål at fremme en mere ligelig befolknings- og erhvervsmæssig fordeling mellem de enkelte landsdele. Jeg vil dog gerne ligesom handelsministeren i sin fremsættelse af lovforslaget om egnsudvikling understrege, at de enkelte foranstaltninger efter regeringens opfattelse ikke kan stå isoleret, men må

samordnes og vurderes inden for rammerne af en oversigtlig amts- og landsplanlægning, og at det er de lokaliseringspolitiske målsætninger for denne planlægning, som må lægges til grund for beslutningen om og samordningen af midlerne til gennemførelse af de lokaliseringspolitiske mål, som de konkret kommer til udtryk i en løbende amts- og landsplanlægning.

Det er derfor regeringens hensigt i den kommende folketingssamling at fremsætte forslag til lov om en amts- og landsplanlægning. Efter regeringens opfattelse vil det være landsplanlægningens opgave at foretage en stadig ajourføring og uddybning af det fælles grundlag for de statslige, amtslige og kommunale myndigheders dispositioner, at fastlægge retningslinjer for det offentlige lokaliserings- og arbejdsmarkedspolitik og at tilvejebringe landsomfattende rammeplaner for arealanvendelsen, bl. a. som grundlag for amtsplanlægningen.

Det vil endvidere påhvile landsplanlægningen, efterhånden som den oversigtlige planlægning i de nye amter kommer i gang, at bistå ved tilrettelæggelsen af de undersøgelser og analyser, som skal lægges til grund for amtsplanerne. Hovedopgaven for den sammenfattende amtsplanlægning bliver inden for de økonomiske og fysiske rammer, som måtte blive fastlagt af de centrale planlægningsmyndigheder, og i samarbejde med naboamterne at tilvejebringe et sæt af regionale planer.

Disse planer skal afstikke rammer for arealanvendelsen, beliggenheden og størrelsen af arealer til fremtidig byudvikling, sommerhusbebyggelse, rekreative, videnskabelige samt uddannelsesmæssige formål i nært samarbejde med fretningsplanudvalg og under hensyntagen til forureningsproblematikken. Tillige skal i disse planer angives retningslinjer for den fremtidige fordeling i området af større offentlige institutioner og forsynings- og trafik anlæg, herunder eventuelle industrizoner uden for de egentlige byzoner til brug for industri og kraftværker med mere specielle lokaliseringskrav. Denne strukturplan for amtet skulle dernæst suppleres med en tidsfølgeplan for gennemførelse af de pågældende bygge- og anlægsarbejder i nært samarbejde med de centrale og de kommunale planlægningsorganer.

Hovedsigtet med en amtsplanlægning ef-

[Boligministeren.]

ter disse retningslinjer skulle være at tilvejebringe en oversigt over de elementer, som tilsammen udgør et helhedsbillede af uddannelsesmuligheder, arbejdsvilkår, boligforhold m. v. i amtet, med henblik på en samordnet udbygning og forbedring af det offentliges indsats i forbindelse med f. eks. uddannelse, omskoling af arbejdskraft og social sikring. Det kan endvidere dreje sig om retningslinjer for støtte til erhvervslokalisering og udpegning af vækstcentre i egnsudviklingsområderne.

I fortsættelse af denne relativt korte omtale af lands- og amtsplanlægningen vil jeg gerne henlede tingets opmærksomhed på, at vi ingenlunde står uforberedt til gennemførelse af det omfattende planlægningsprogram, jeg netop har ridset op. Vi står med et betydeligt materiale, når forslaget til lov om lands- og amtsplanlægning måtte være gennemført. I de enkelte ministerier og styrelser er der iværksat en langsigtet planlægning af statens investeringsvirksomhed inden for undervisning, trafik, hospitalsvæsen, sundheds- og socialvæsen m. v. Samtidig har landsplanudvalgets sekretariat i det forløbne tiår udarbejdet et omfattende materiale til brug for samordningen af de enkelte ministeriers og styrelseres dispositioner. Der er truffet beslutning om gennemførelse af en rammeplanlægning for arealanvendelsen efter de retningslinjer, som er omtalt i perspektivplanlægningsredegørelsen 1970-85 i afsnittet om den fysiske planlægning. Som bekendt er der truffet beslutning om en videreførelse af perspektivplanlægningen i samarbejde med erhvervslivet og arbejdsmarkedets parter. Endelig er landsplanudvalgets sekretariat i fuld gang med en omfattende serviceundersøgelse, som skulle kunne bidrage til udarbejdelse af en langsigtet landsomfattende lokaliseringspolitik. Jeg kan tilføje, at der rundt om i de nye amter er iværksat eller træffes forberedelser til at iværksætte en oversigtlig amtsplanlægning efter de retningslinjer, som jeg tidligere har skitseret.

Under henvisning til det, jeg her har fremført om årsagerne til den udvikling, der har fundet sted, men navnlig under henvisning til den omstændighed, at en lov om lands- og regionplanlægning er på trapperne, finder jeg det ikke hensigtsmæssigt på

nuværende tidspunkt at gå ind for at nedsætte det af partiet venstre foreslåede udvalg til nærmere at undersøge problematikken vedrørende den regionale befolknings- og erhvervsudvikling, men vil i stedet foreslå, at der nedsættes et særligt folketingsudvalg, et ad hoc-udvalg, der kan modtage redegørelser fra de pågældende ministre og stille spørgsmål om lokaliseringsproblematikken, som måtte ønskes nærmere belyst.

Det er tillige min opfattelse, at afgørelsen om nedsættelse af et lokaliseringsråd som foreslået af partiet venstre bør udskydes, til folketingsudvalget nærmere har overvejet forslaget. Jeg henviser herved til, hvad handelsministeren ved fremsættelsen af forslaget til lov om egnsudvikling udtalte omkring lokaliseringskonsultationen.

Orla Møller: Lad mig først give udtryk for forståelse for adskillige af de synspunkter, der ligger bag de to forslag til folketingsbeslutning. Jeg er overbevist om, at der på de to områder, som forslagene nævner, er reelle problemer at få gennemdrøftet, og det er dertil min overbevisning, at vi i alle partier i denne sal kan være enige om, at det er påkrævet med en indsats for at sikre hele den danske befolkning, uanset hvor man bor og arbejder, den samme andel i samfundsgoderne og den samme adgang til uddannelse, social service, kulturelle aktiviteter og meget andet. Det er jo i øvrigt også en sådan målsætning, som ligger bag en række af de love og beslutninger, vi her i tinget har truffet gennem en årrække. På den anden side er det vel i udmøntningen af denne målsætning, vi støder på vanskelighederne. Vi har som oftest kunnet blive enige om målet, men når vi kom til midlerne for at nå dette, måtte vi ikke så sjældent konstatere, at vi er uenige om, hvilke midler der skal tages i anvendelse, og hvad midlerne må koste.

Jeg kan tilslutte mig boligministerens redegørelse for, hvordan udviklingen er forløbet, og af hvilke grunde vi er nået til det stade, vi er i dag, for det må jo erkendes, at den situation, vi er nået til, er resultatet af en række faktorerens virken eller en række kræfter, som vi ikke for alles vedkommende har haft mulighed for at styre. Udviklingen har jo trods alle de svage ting, der kan påpeges, og de vanskeligheder, der er givet på adskillige områder, haft som hovedresultat,

[Orla Møller.]

at vi er ført frem til en velstand her i landet, der generelt set betyder, at et større antal af borgerne har fået del i hele samfundets gode end nogen sinde før.

Jeg må måske lige kort sige: vi har fået en industriel udvikling, vi har fået en øget produktion af landbrugsprodukter, vi har fået et udvidet serviceerhverv, og vi har fået en omfattende offentlig service for borgerne. Dette er resultatet af en indsats både fra erhvervslivets side og fra tusinder andre, der arbejder eller er ansat og har lagt deres kræfter i, for at vi kunne få denne udvikling. Det er også resultatet af en bevidst offentlig indsats på disse områder.

Der er altså adskilligt, vi kan konstatere med en vis form for tilfredshed. Men det er selvfølgelig ikke nok. Det, der er den egentlige baggrund for, at disse forslag til folketingsbeslutning er kommet på bordet her i dag, er, at denne udvikling har haft bivirkninger af forskellig karakter, der absolut ikke kan betragtes som noget særlig tilfredsbringende. For ekspansionen har haft sine omkostninger: vort erhvervs- og bosætningsmønster har ganske vist i hovedtræk fulgt samme linje som i udlandet, men udviklingen har hos os som forudsætning haft en større eller mindre koncentration både inden for den private og inden for den offentlige sektor.

Udviklingen har imidlertid også ført os frem til et stadium, hvor vi må overveje, om det er sket på bekostning af værdier, som vi burde have behandlet med større omhu eller økonomi: naturressourcerne, den menneskelige trivsel, mulighederne for arbejde og mulighederne for offentlig service. Jeg skal i denne forbindelse lade diskussionen om forbruget af naturressourcerne og forureningsproblemerne ligge.

Udviklingen af vort erhvervsliv, og parallelt hermed går i et vist omfang den offentlige service, har ført til, at nogle egne af landet står uden de beskæftigelsesmuligheder, som man har andetsteds, undertiden endda til et sådant overmål, at man mangler arbejdskraft andre steder. Vi har gennem offentlige foranstaltninger, som det er nævnt af boligministeren, søgt at påvirke og ændre denne udvikling, og så er vi ved det centrale problem. Vi reparerer nemlig som oftest på den udvikling, som er et resultat af

erhvervslivets frie bosætningsvalg, frie lokaliseringvalg. Den enkelte virksomhed, der skal kunne leve af sin produktion, er kun undergivet den styring fra det offentlige side, som er begrundet i hensynet til omgivelserne eller hensynet til forurening eller til de udgifter, som ved enhver bebyggelse pålægges det offentlige. Når vi griber til love for at påvirke udviklingen af bosætningsmønsteret og erhvervs-mønsteret, er der i almindelighed over for erhvervene kun tale om tilbud eller påvirkninger af erhvervsvirksomhedens frie lokaliseringvalg. Vil virksomhederne ikke tage imod tilbudet eller lade sig påvirke, kan virksomhederne lade være; længere har der ikke været politisk mulighed for at skabe en enighed.

Ved venstres forslag til folketingsbeslutning synes jeg derfor man kan sige, at man møder, jeg ved ikke, om jeg skal bruge udtrykket halvhed eller dobbelthed i holdningen; jeg siger det ikke med nogen som helst form for hårdt drilleri, men den skævhed, vi har fået i udviklingen, hænger sammen med, at vi ikke tilstrækkelig stærkt har villet styre. Det er godt nok at få antydning ved eksempler, at det samfundsøkonomisk måske ikke er så fordelagtigt, at den enkelte virksomhed har et frit lokaliseringvalg, men tør vi tage konsekvensen og anvise en effektiv fremgangsmåde til at løse disse problemer? Jeg tror ikke, at et vejledende lokaliseringråd vil bringe os ret meget videre, og i hvert fald ikke, at det vil fremme den nødvendige planlægning på dette område. Jeg skal ikke dermed uden videre tage afstand fra, at det kunne have en betydning, når vi når frem til en kulegravning af problemerne, men det vil i hvert fald ikke uden videre være med til at løse problemerne, for den behandling, man kan få på dette sted, vil være en fortsat kulegravning af alle disse forskellige problemer, der rejser sig, men vi står stadig væk i den situation, at vi må tage en politisk bestemmelse om, hvilken vej, hvilken form for styring der skal til for at ændre på situationen.

Derfor er vi i socialdemokratiet enige med boligministeren om, at et folketingsudvalg kan få lejlighed til at behandle alle disse problemer og måske få ryddet en række mere følelsesmæssige forudsætninger af bordet og nå frem til de centrale og kontroversielle spørgsmål, som vi så skal have klaret

[Orla Møller.]

en politisk stilling til. På den måde vil vi også være kommet et langt og væsentligt skridt videre mod en afklaring og en udformning af de direktiver, som skal være bestemmende for den lands- og regionplanlægning, som regeringen har bebudet at komme med forslag til i næste samling.

Det er efter socialdemokratiets opfattelse væsentligt, at denne landsplanlægning får en løbende politisk ledelse i form af direktiver eller beslutninger både om retningslinjer og om rammer. Ved en national rammeplanlægning af denne karakter og ikke en eller anden form for heroisk løsning ved en Landsplan — med stort L — vil vi kunne få et værdifuldt grundlag for de beslutninger, der skal til for at påvirke eller skabe forudsætninger for erhvervslivets lokalisering.

Her er vi tilbage ved det spørgsmål, hvad vi indtil videre har gjort. Her mener jeg også at jeg på samme måde som før kan tale om, at der er en vis form for halvhed eller dobbelthed i venstres forslag. Vi har jo gennem adskillige år ved forskellige love forsøgt både en udflytning og en decentralisering, eller jeg vil sige, at vi har forsøgt at skabe en lige adgang til de forskellige goder, men foranstaltningerne har ikke bragt vort mål til realisering, fordi vi ikke har villet eller kunnet anvende alle de midler, man kunne tage i anvendelse. Vi er alle i dette ting vejet tilbage for at gribe til en alt for massiv regulering. Vi vil således nok målet, men ikke midlerne, i hvert fald ikke alle mulige midler.

Et eksempel herpå er jo spørgsmålet om Storkøbenhavns fortsatte vækst. Vi vil nok begrænse den, men ikke med alle midler. Desuden har vi jo måttet tage økonomiske hensyn, det gælder hensynet i særlig grad til de forøgede omkostninger, vi har ment at kunne pålægge erhvervslivet, og det gælder selvfølgelig også de udgifter, som det offentlige 100 pct. står for.

Vi er i socialdemokratiet positivt indstillet over for en drøftelse af disse problemer, og jeg vil gerne understrege til sidst: vi

anerkender helt ud, at der er meget afgørende menneskelige problemer at tage stilling til i denne debat. Vi er bare ikke uden videre parat til allerede nu at sige, at et lokaliseringsråd som foreslået vil være den rigtige løsning. Vi tror, at vi gennem en dybere pløjning i folketingsudvalget vil kunne nå frem til politiske realiteter, som vil give mulighed for at nå videre frem ad vejen mod det mål, som vi alle er enige om.

Burgdorf: Der er et stadig gyldigt spørgsmål, som trænger sig på, vi møder det med jævne mellemrum, og det er spørgsmålet: er det udviklingen, som skal dirigere samfundet, eller er det samfundet, som skal dirigere udviklingen? Man hører af og til det udtryk: ja, det har udviklingen ført med sig, altså er der ikke noget at gøre ved det. Men den betragtning er jo forkert. Det er os, der skal bestemme udviklingen, og ikke omvendt. Men ofte opdager vi først tingenes skæve udvikling, når skaden er sket, og så må vi til at foretage noget ekstraordinært for at udbedre skaden; præcis sådan er det med de problemer, vi behandler her i dag.

Vi konstaterer en skævhed i befolkningsudviklingen, som på ingen måde er ønskelig. Det virker stærkt på os, når vi hører, at 40 pct. af hele Danmarks befolkning er koncentreret på Sjællands østkyst med centrum i København. Det er en kendsgerning, at større bysamfund og befolkningskoncentrationer virker dragende som magneter, og denne dragen har virket forstærket i de sidste 25 år. Flugten fra land til by har været en realitet som aldrig før i disse år, og så står vi da med spørgsmålet: er der noget at gøre ved det, og hvad skal og kan vi eventuelt gøre?

Vi behandler her to forslag fremsat af partiet venstre, som har til hensigt at råde bod på disse skævheder og løse nogle af de problemer, som knytter sig hertil. Man ønsker at nedsætte et udvalg til at undersøge problemerne og pege på nye virkemåder i lokaliseringspolitikken, og dette udvalg skal bestå af eksperter af forskellig art m. v.

[Burgdorf.]

Det er sikkert udmærket at få også disse ting undersøgt og kulegravet, som det hedder, og det er da også meget muligt, at et udvalg som det foreslåede kan nå resultater hen ad vejen.

Derimod stiller jeg mig mere skeptisk over for det andet forslag, forslaget om det såkaldte lokaliseringsråd — mon ikke det er et nyt begreb i dansk sprogbrug — altså et overordnet organ med rådgivende og bestemmende myndighed. Dette lokaliseringsråd, foreslås det, skal overtage de funktioner, som egnsudviklingsrådet og landsplanudvalget nu varetager, ligesom direktoratet for egnsudviklingen bør indgå i den administration, der knyttes til lokaliseringsrådet. Jeg er bange for, at et sådant råd bliver en ny administration, ved siden af og oven på alle de andre, en ny kinesisk æske. Jeg tror ikke, det er så meget nye råd og udvalg, der er brug for; derimod er der i høj grad brug for, at de, vi har, virkelig gør noget ved tingene. Her drejer det sig ikke mindst om de beslutninger, som vi tager i folketinget, og om den administration, som regeringen har herredømmet over.

Jeg vil specielt henvise til den stadige ajourføring af egnsudviklingen, som finder sted, og som vi netop i dag har drøftet, og jeg vil minde om det forslag til folketingsbeslutning om udflytning af statsinstitutioner, hvor hr. H. C. Toft var ordfører for forslagsstillerne. Endelig kommer trafiklovgivningen også stærkt ind i billedet, og jeg skal nævne Store-Bæltsbroen, som vil komme til at knytte landsdelene sammen, mens vi nu er skilt ad i en skillelinje ned gennem Danmark; det kan ikke fortsat være rigtigt.

Der mangler noget i, at egnsudviklingsområderne er udviklet til bæredygtige områder. Det drejer sig om udflytning, egnsudvikling, trafik og skattemæssig byrdefordeling. Det må erkendes, at problemerne hører sammen, og det er muligt, at et specielt udvalg kunne pege på en sammenhæng, som vi i dag ikke ved tilstrækkeligt om. Men jeg beder om, at man passer på administrationen i dette udvalg; man lægger det forhåbentlig meget langt fra København.

Jeg har sympati for det forslag, boligministeren er kommet med her i dag, at et udvalg i folketinget ser på tingene, efterhånden som de bliver lagt på bordet.

Svend Haugaard: Der er i det radikale venstre afgjort tilslutning til at støtte en mere afbalanceret lokalisering mellem de forskellige landsdele. København har igenem årene trukket som en magnet, og vi har lidt sent opdaget, hvilken samfundsskade der kunne være derved, og hvilke store problemer det skabte for hovedstadsområdet.

Det er ændret noget ved egnsudviklingslove, og det er ændret noget ved, at det var lettere at få arbejdskraft i andre dele af landet på et tidspunkt, hvor der var for stærk efterspørgsel i København; det har medvirket til en noget bedre fordeling, men endnu langt fra tilstrækkeligt. Der er brug for meget mere styring; de prognosetal, vi hører om, er forholdsvis uhyggelige, selv om eksperterne ikke er enige om, hvor store tallene skal være. Det giver en lang række problemer: trafikmæssigt, som det er nævnt, er det meget dyrt at klare det voksende storbyfund; det giver tidsspilde ved rejser frem og tilbage, forureningsproblemer, vandforsyningsproblemer, bolig- og slumproblemer, narkotikaproblemer, som i reglen er de største i storbyen, betydelig større forbrydelsesmuligheder, fordi City i storbyen affolkes, ikke er beboet om natten.

Der til kommer, at provinsbyen har en række fordele; den har langt større muligheder for at få grønt område ind til centrum, er en mere børnevenlig by, en mere kulturelt aktiv by, hvor store dele af befolkningen er direkte aktiviseret, et mere kommunalitet-ved-samfund, alt sammen noget, som jeg mener i høj grad taler for, at man prøver på at gennemføre en styring, sådan at provinsen i højere grad får del i lokaliseringen.

Jeg mener, det er en overtro, at det er nødvendigt for rationel industriudvikling, at der skal være tale om kraftcentre — hverken kraftcentre som i Ruhr, Milano eller Midtengland, som især miljømæssigt er temmelig uhyggelige — men jeg mener heller ikke, at en centrering omkring København set fra et rationelt industrielt synspunkt er nødvendig.

Energien kan langt bedre fordeles ud over landet i dag end før, vi har fået databehandling, telekommunikation osv., som gør det mindre nødvendigt, at der er koncentration. Vi har meget billigere grunde i provinsen, og mange andre ting kan spille ind,

[Svend Haugaard.]

sådan at det kan være formålstjenligt at fordele bedre, end vi har gjort hidtil.

Det fremgår heraf, at jeg er helt enig i forslagenes hensigt. Spørgsmålet er, hvordan vi så skal løse problemerne. Hvis vi ikke foretager et ret stærkt indgreb i styringen, vil det gå som hidtil: magneten virker fremdeles. Vi har set i en række lande syd, nord og vest for os — også øst i øvrigt — at man har prøvet på mere eller mindre styring, restriktioner for at bremse op for storbyens vækst. Jeg mener, det ville være meget interessant, hvis vi kunne få del i de erfaringer, man har gjort her; selv om de ikke uden videre kan overføres til danske forhold, må vi kunne lære en del af det. Forslagsstillerne har, så vidt jeg kan se, ikke tænkt sig sådanne restriktioner. Jeg mener, vi ikke kan undgå overvejelser om, at det kan være nødvendigt. Jeg synes nok, man kunne ønske sig, at man standsede ved et vist maksimum; visse provinsbyer er efter min mening allerede oppe ved et sådant maksimum, og problemerne vil jo vokse mere end proportionalt med byens vækst.

Det foreslås, at der nedsettes et udvalg til undersøgelse af den skæve fordeling. Jeg mener, denne skæve fordeling er temmelig åbenlys, så der næppe er grund til at undersøge den så forfærdelig meget mere. Det er mere vigtigt at komme i gang med at finde frem til praktiske forslag, og det er jo også udvalgets næste opgave at stille forslag til afhjælpning. Dér synes jeg nok det havde været rart, om man lidt mere håndfast fra forslagsstillerens side havde peget på de midler, der kunne anvendes. Vi diskuterede forleden udflytning af statsinstitutioner, det er en af delene; byrdefordeling kan være en anden; den meget høje skatteprocent, som jo viser sig i den vestlige del af landet på grund af et dårligt skatteunderlag; der er meget samlet i København, som vi alle sammen er med til at betale, og det kunne nok give anledning til, at man skulle se lidt mere på hele byrdefordelingsspørgsmålet. Alligevel venter man jo, at den øvrige del af landet er med til at klare de københavnske trafikproblemer; måske var den allerbedste måde, vi kunne hjælpe hovedstadsområdet hertil, at aflaste for tilvandringer. Trafikudbygningen halter altid bagefter, og man bygger jo ud med trafik, som nogen vil sige

er helt selvfølgelig, dér, hvor befolkningen er, men deri ligger jo ingen styring, for hvis man ikke bygger ud med trafik på de steder, hvor man gerne vil have befolkningen hen, så får man den ikke derhen. Veje og broer er meget afgørende for en industriel udvikling.

Må jeg tage et eksempel: på den forkerte side af Sallingsund ligger Nykøbing Mors. Man har i 30 år diskuteret en bro over Sallingsund. Den er ikke kommet endnu, og der er ikke nogen industriel udvikling i Nykøbing. 20 km derfra ligger der en anden by, Skive, med en meget betydelig industriel udvikling. Dér er trafikforholdene på en helt anden måde i orden, og det er baggrunden for, at der kan ske en udvikling. Jeg tror, det er meget afgørende, at vi er opmærksom på disse forhold.

Der er også egnsudviklingen, som lige er diskuteret, og som jeg ikke her skal komme ind på; turismen spiller en rolle, yderpunkterne i landet har adskilligt at byde på, og det har ligesom i en periode været sådan, at man mente, at turismen først og fremmest skulle trækkes til København.

Også lokale uddannelsesmuligheder spiller en meget stor rolle for en tilvandring til et område. De er afgørende for, at tilflytterne vil flytte derud; derfor gælder det om, at man fastholder de nuværende uddannelsesmuligheder, samt at man skaber nye. Man har hidtil ikke været styrende på dette punkt.

Så er der stedtillægget. Det er jo påvist, at det er så meget dyrere at bo i København, og derfor skal man altså have et stedtillæg dér; i dette dyre område skal man helst have fuld dækning. Det betyder, at man belaster det offentlige budget to gange, først med hensyn til selve stedtillægget og derefter, fordi man bliver på stedet, med ekstraudgifter til trafikudbygning. Jeg vil ikke ligefrem foreslå et omvendt stedtillæg; det kan jo blive lidt af en slags „udstedstillæg“ som en slags straf, fordi det er en slags straf at skulle flytte ud, og det mener jeg afgjort ikke det er. Men det kunne nok være rigtigt i hvert fald at se på den forskel, der i dag er med hensyn til stedtillæg.

Jeg mener også, der kan være grund til, at vi tager spørgsmålet om udgifterne til forurening og trafikudbygning op: om de ikke i højere grad skulle belaste ikke samfundet som sådant, men de virksomheder,

[Svend Hangaard.]

som er med til at skabe de store problemer. Det kunne måske også være på sin plads, at man indførte visse restriktioner mod udvikelse på den måde, at man i hvert fald var forpligtet til, inden man fik lov til at bosætte sig industrielt i Københavnsområdet, at være orienteret om alle de muligheder, der kan være andre steder i landet. En vis styring på det punkt ville også i høj grad være på sin plads.

Øernes problem er ikke nævnt i forslaget; og jeg mener, det er et meget væsentligt problem, et problem, som bør rejses i det udvalg, der nedsættes. Det er noget, vi ikke kan komme uden om. Det er meget svært at klare, fordi man dér bor lidt afsondret, fordi transportudgifterne er meget betydelige. Jeg ved, at der er folk på Sydfyn, der har arbejdet med en betænkning herom, og måske kan vi lære en del af den, men jeg mener i hvert tilfælde, det er et problem, som vi i samme sammenhæng som det øvrige er nødt til at tage op.

Min konklusion er da den, at jeg er enig i problemets omfang og påtrængende behov for løsning. Jeg er ikke helt sikker på, at det, man kommer frem til i forslaget, er tilstrækkelig effektivt. Det er ligesom mest god vilje, og det er også en hel del værd, men det klarer det jo ikke alene. Jeg kan håbe på, at det foreslåede udvalg sammen med det folketingsudvalg, der nedsættes, kan være lidt mere opfindsomme.

I folketingsudvalget skal vi også gerne se på spørgsmålet om den foreslåede sammenlutning af egnsudviklingsråd og planlægningsudvalg osv. Jeg synes ikke, det fungerer særlig godt i dag, som det er, men om forslaget er bedre, derom kan man nok have sine tvivl. Vor stillingtagen hertil vil afhænge af, hvilken oplysning vi får om regeringens planer efter de retningslinjer, som vi i dag har fået en antydning af.

Arne Larsen: Jeg vil indledningsvis sige, at jeg fuldt ud forstår de to forslag til folketingsbeslutning og kan se og erkende — det har vi gjort for lange tider siden — at det er store problemer, som her er rejst, og som man snarest burde se at finde løsninger på.

Vi har og har haft en skæv befolkningsudvikling, siger man; det er rigtigt, at vi har et hovedstadsområde, som i forhold til landets

indbyggerantal er meget for stort, og det er altså en udvikling, som vi hidtil ikke har gjort noget ved.

Det er rigtigt, som hr. Burgdorf var inde på, at problemstillingen er denne: er det samfundet, der skal bestemme udviklingen, eller er det udviklingen, der skal bestemme samfundet? Det er nok nødvendigt, hvis man vil have løst disse problemer, at tackle dem noget mere hårdt og brutalt, end man hidtil har gjort, og det finder jeg ikke ligger i de to beslutningsforslag. Tværtimod, vil jeg sige, er det ikke andet end et tilbud om en vis lokaliseringrådgivning, og spørgsmålet er, om det i sig selv løser noget problem.

Også i hovedstadsområdet, som har været inde i en dynamisk udvikling, har man prøvet at lave en form for planlægning. Jeg kan bare minde om det smukke stykke planlægningsarbejde, som er udført i forbindelse med lovgivningen om Køge Bugt, hvor man ganske bevidst gennem et stykke planlægningsarbejde forsøger at drive en udvikling ud mod Køge Bugt syd for København, og det går jo også nogenlunde. Man får i alle tilfælde boligområderne op at stå; der bliver udlagt områder til industri osv., men så kikker det alligevel, fordi staten på visse områder er meget efterblivende bl. a. med udbygning af de nødvendige kollektive trafiklinjer. Så går det i stykker, så går det i stå, og så får man ikke det, som man egentlig havde tilsigtet. Der hænger mange, mange problemer sammen, som skal løses, hvis vi skal have en bedre og måske mere hensigtsmæssig befolkningsfordeling end den, vi har i øjeblikket.

Hr. Svend Hangaard berørte netop dette spørgsmål om udviklingen af trafiklinjer, broer o. lign., som er nødvendige for at sammenknytte landsdele og måske dermed hjælpe til en bedre fordeling. Her kommer jeg til at tænke på, at man i sin tid byggede en smuk og dejlig bro mellem Tåsinge og Langeland. Har det fået nogen som helst betydning for Langelands erhvervsudvikling? Nej, tværtimod, havde jeg nær sagt, jo nemmere har de altså kunnet slippe fra øen. Så det er altså ikke sikkert, at det er det helt rigtige til hver en tid.

Jeg synes, det var en meget grundig og god redegørelse, vi fik fra boligministeren om den udvikling, som vi hidtil har været inde i, og det viser sig jo trods alt, at er-

[Arne Larsen.]

hvervsudviklingen er foregået efter et meget varieret mønster, og at hovedstadsområdet ikke længere har den samme vægt i erhvervsudviklingen, som det har haft tidligere. En tredjedel af den tilvækst af erhvervs virksomheder og industri, vi har haft, falder endda direkte ude i de rene landområder, en anden tredjedel i de øvrige store byområder og altså kun en tredjedel i selve hovedstadsregionen. Det viser trods alt, at erhvervslivet selv så nogenlunde har fundet ud af sine lokaliseringproblemer, men selvfølgelig er det ikke tilstrækkeligt. Skal vi have et andet lokaliseringmønster end det, som vi hidtil har kørt efter, er det sikkert nok nødvendigt, at der gribes lidt mere restriktivt ind, at man siger: sådan og sådan skal det være. Det er ikke nok bare at udarbejde store og lange perspektivplaner og prognoser, som viser, hvordan udviklingen vil fortsætte, hvis vi kører i samme spor. Men så skal der også være en vilje til stede til at ændre udviklingsmønsteret, og her kunne man jo spørge, om forslagsstillerne virkelig vil være med til en sådan restriktiv politik. Vi vil være meget tilbøjelige til at gå ind for en sådan løsning af denne problematik.

Jeg tror ligesom hr. Orla Møller, at det er nødvendigt, hvis vi skal have en landsplanlægning, en regionplanlægning, en amtsplanlægning, som det nu bebudes, at der snart kommer lovforslag om, at udstyre de organer, som skal lede denne udvikling, med virkelig politisk magt til at foretage disse ændringer i mønsteret. Det vil vi i socialistisk folkeparti være meget forstående over for, og vi vil gerne være med til at løse problemerne på en sådan måde. Jeg tror, at det, der er foreslået her, er for meget halvhed.

Derfor skal jeg til slut blot udtale, at jeg finder det rigtigt, at der nedsættes et folketingsudvalg til behandling af disse spørgsmål, hvor vi grundigt kan diskutere og undersøge problemerne og eventuelt finde ud af, hvad der lovgivningsmæssigt skal gøres.

Med hensyn til den lokaliseringserådgivning, der er foreslået, kunne jeg godt forestille mig, at den kunne sammenkædes med egnsudviklingsrådets eller egnsudviklingsdirektoratets virksomhed, og at man muligvis i det nys fremsatte lovforslag om egnsudvikling kunne indarbejde paragraffer om lokali-

seringsrådgivning. Det skulle der næppe være noget i vejen for.

Med disse bemærkninger skal jeg tilsige forslagsstillerne en meget velvillig udvalgsbehandling. Vi ser også klart, at der er problemer, men om det er den rigtige måde, forslagsstillerne griber sagen an på, er vi ikke helt 100 pct. sikre på.

Ordføreren for forslagsstillerne (Holger Hansen): Jeg vil gerne sige tak for en venlig modtagelse af disse to forslag, en modtagelse, som i hvert fald, så vidt jeg har forstået, betinger, at vi får lejlighed til her i folketinget foreløbig at drøfte disse sager og måske og forhåbentlig komme videre, inden vi lader dem slippe fra folketingets behandling i dette folketingsår.

Jeg vil gerne sige tak til boligministeren for en lang redegørelse, som var vældig interessant, som jo var en slags statusrapport for, hvor vi er henne, og som fortalte os om regeringens hensigter på længere sigt. Jeg tænker her på fremsættelsen af planlægningslovforslag i næste folketingsår. Det sidste er vi tilfredse med at få at vide her fra folketingets talerstol, og vi byder disse planlægningsforslag velkommen. Vi tror, som jeg også gav udtryk for det i den fremsættelsestale, jeg holdt på venstres vegne, at det er nødvendigt og på tide, at der sker noget.

Men jeg må om ministerens redegørelse sige, at den var noget steril. Den var først og fremmest en beretning om, hvorledes tingene er, og det var meget sparsomt dels med tilslutning til de forslag, vi har forelagt her konkret, dels med visioner i henseende til, hvordan vi skal komme videre herfra.

Ministeren foreslog et særligt folketingsudvalg til at drøfte denne sag videre i, og jeg vil godt stille et spørgsmål til proceduren i denne sag. Jeg ved ikke rigtig, om jeg må forstå boligministeren således, at det var hans mening, at det skulle være et fast folketingsudvalg, der skulle modtage oplysninger fra boligministeren og andre ministre om denne sag, eller om det blot skulle være et almindeligt folketingsudvalg nedsat på basis af disse forslag. Det vil jeg gerne bede ministeren klargøre for mig. Men vi skal naturligvis — som jeg sagde det i min indledning — drøfte disse ting, når vi får dem i udvalg.

Ministeren har ikke gjort rede for — og

[Holger Hansen.]

det synes jeg nok var den største mangel i ministerens indlæg, det gælder for øvrigt også de fleste af ordførernes — hvorvidt han i sin administration har vurderet, hvilke midler vi kan bruge for at opnå en mere jævn udvikling. Det gik jo igennem ministerens indlæg, som det gik igennem de fleste af ordførernes, at om selve problemet, dets omfang og det ønskelige i dets løsning er vi enige. Men har man i ministerens administration overvejet disse problemer? For jeg tror ikke, jeg tager fejl, når jeg siger, at dette tings medlemmer næppe har den fornødne sagkundskab og det fornødne grundlag til at gå i dybden. Spørgsmålet er ikke, om — og det er en bemærkning til hr. Svend Haugaard — vi har en skæv befolknings- og erhvervsfordeling, for det har vi alle været enige om, men hvorledes vi kan rette på disse problemer. Det er derfor, vi har foreslået et udvalg til at undersøge problemerne omkring den regionale befolknings- og erhvervsudvikling. Vi har ikke i Danmark hidtil mig bekendt haft nogen eksperter til at se på, på hvilken måde vi i Danmark med vores geografiske struktur, med vores erhvervsstruktur kan gribe disse problemer an. Det er vældig godt, at vi her over for hinanden lover, at vi vil gøre noget ved denne sag, men vi må indrømme, at vi ikke hidtil har haft nogen undersøgelse af, på hvilken måde vi kan gøre det. Det har man haft i Sverige, det har man haft i andre lande, og jeg vil godt spørge boligministeren: har man i forberedelsen af de lovforslag, som vi nu forstår skal komme i efteråret, taget hensyn til denne side af planlægningslovgivningen? Har man taget hensyn til de problemer, der ligger i at få en større spredning af erhvervs- og befolkningsudviklingen i Danmark? Det er jeg noget spændt på. Hvis ministeren må svare undvigende på dette spørgsmål, mener jeg stadig, det er rigtigt, at vi får et ekspertudvalg til at kigge på disse sager.

Jeg forstår, at ministeren er mere velvilligt stemt over for forslaget om lokaliseringsvejledning, og jeg vil gerne her henvise også til de bemærkninger, som handelsministeren gjorde tidligere på eftermiddagen. Han henviste til nogle bemærkninger, han havde gjort til egnsudviklingslovforslaget ved dets fremsættelse om muligheden for, at

man i det udvalg, der nedsættes om egnsudviklingsloven, kan drøfte spørgsmålet om lokaliseringsvejledning. Vi har fra venstre ikke lagt dette forslag op som et forslag til lov, fordi vi måtte finde, at også på dette område har vi i folketetinget for lidt ekspertise, og vi måtte derfor vælge den vej at bede ministeren fremsætte et sådant lovforslag for herigennem at opfordre ministeren til at sætte det arbejde i gang, som naturligvis er nødvendigt, før et egentligt lovforslag kan fremsættes.

Vi tænker os ikke, at en lokaliseringsvejledning, som ikke skulle indebære en pligt til at følge et råd, skulle være det endelige inden for lokaliseringspolitikken, men gør udtrykkelig opmærksom på, at vi betragter dette som værende et første mål, en mulighed for at give os lidt pusterum, indtil vi kunne gå til andre og måske skarpere midler. Jeg vil gerne understrege, som det er nævnt tidligere i debatten om egnsudvikling, at vi fra venstres side i forbindelse med administrationen af egnsudviklingsloven gerne vil tale om et eventuelt lokaliseringsudvalg, og vi vil gerne på baggrund af de tanker, vi har fremført, og som kan læses i bemærkningerne til disse forslag, være med til om muligt på én gang at gennemføre en forenkling og en effektivisering af de støtte- og hjælpeforanstaltninger, vi har over for erhvervslivet på disse områder, samtidig med at vi gør det muligt mere effektivt end før at kæde de funktioner, der i øjeblikket ligger ude i landet, i arbejdsformidlingskontorer og i halvprivate eller halvoffentlige erhvervsråd, sammen med noget, der foregår på central basis. Det er de tanker, vi har gjort os til talsmand for, og dem vil vi gerne have lov til at bringe ind i debatten omkring egnsudviklingslovgivningen og i det udvalg, som nu nedsættes.

Jeg vil gerne til hr. Orla Møller, som også — og det var jeg glad for — gav udtryk for, at dette er reelle problemer, sige, som jeg sagde for et øjeblik siden til ministeren, at vi mangler nogen viden på disse områder, og jeg tror ikke, at vi i det folketingsudvalg, der nu nedsættes, har den tilstrækkelige viden til, at vi kan gå så farligt meget længere, end vi her — jeg indrømmer i beskedenhed — har anvist. Det er givet, at det, der er vores hovedsynspunkt, når vi lægger disse forslag frem, er ønsket om at skabe

[Holger Hausen.]

mulighed for en bedre trivsel for mennesker ikke alene i byområderne, men også på landet, hvor man egentlig skulle tro, at de naturlige vilkår for at opnå trivsel og et godt miljø var åbenbart til stede. Men afvandringsproblematikken kan godt betyde, at det, man måske fra byens side kunne betragte som et godt trivselsmiljø, i stedet for bliver noget nær det modsatte, et miljø, som præges af en museumsagtighed, som ingen, der lever i det, ønsker sig.

Vi har altså et dobbelt formål, men jeg vil gerne afvise, at der i vores oplæg her skulle være tale om nogen dobbelthed endsiige nogen halvhed. Hr. Orla Møller brugte begge bemærkninger. Det forstår jeg ikke. Det, vi har lagt op til, er, at vi vil undersøge disse ting, og jeg har på venstres vegne i fremsættelsestalen udtrykkelig sagt, at vi ikke vil afvise — det siger jeg også til hr. Svend Haugaard og til hr. Arne Larsen — at der må gribes til stærkere midler, men vi føler bare ikke, at vi — så lidt som vi tror, at nogen anden her i det høje ting — har disse midler klar og præsent i dette øjeblik, og derfor må vi gå den omvej, som folketinget og regeringen også måtte gå, da forureningsproblematikken skulle til egentlig behandling. Da måtte man bede nogle folk om at sætte sig sammen og komme med nogle forslag og gøre det hurtigt. Det blev løst på fortrinlig vis, og vi kunne ønske os, at denne problematik kunne få den samme behandling. Hvilke konsekvenser vi så til den tid skal drage, må vi naturligvis se til den tid.

Jeg vil gerne slutte med at understrege, at vi har med dette oplæg ikke tilkendegivet, at vi mener, vi hermed løser disse problemer. Vi har peget på, at vi mener, at byrdefordelingsreformen må videreføres, fordi skattetrykket stadig væk er så forskelligt i de forskellige egne af landet. Vi har her og på anden måde i folketinget peget på et videre arbejde med udflytning af statsinstitutioner, vi har i oplægget her peget på, hvad takstpolitik betyder for udviklingen i det danske samfund, og hvad takstpolitik betyder for erhvervsudflytning og erhvervsudvikling. I en tid, hvor televæsen og telekommunikation får stedse større betydning, er det helt åbenbart, at takstpolitik vil have en væsentlig indflydelse på industrilokali-

ring og på erhvervslokalisering i det hele taget.

Venstre tog forleden ved behandlingen af lovforslaget om en ændring af politi- og retskredsinddelingen det standpunkt, at man i allerhøjeste grad må se på den offentlige service i de områder af landet, der er stagnerende erhvervsmæssigt, og i modsætning til den højtærede justitsminister ønsker vi gennem vores stillingtagen til spørgsmålet om offentlig service, her manifesteret i rets- og politikredsinddelingen, i allerhøjeste grad at tage netop lokaliseringspolitiske og egnspolitiske hensyn.

Vi har i vores oplæg peget på, at hovedstaden har en meget stor værdi for Danmark, og at hovedstaden netop bør have mulighed for at udvikle de faciliteter og de egenskaber, der gør den attraktiv som centrum for Nordeuropa, i hvert fald for Norden. Vi tror, at mulighederne for, at sådanne aktiviteter og faciliteter kan udvikles og hovedstadens borgere trives, skabes ved en rigtig lokaliseringspolitik, der betyder, at en del af den udvikling, som ellers ville foregå i hovedstadsområdet, går dette område forbi og dermed giver plads for den rigtige.

Boligministeren (Helge Nielsen): Jeg har kun nogle få bemærkninger.

Det, der vel har været det gennemgående spørgsmål for stort set alle ordførere, har været, om det er samfundet, der skal dirigere os, eller det er os, der skal dirigere samfundet, og jeg er da enig i, at det helst skulle være sådan, at vi havde en styring af det samfund, vi lever i. Jeg håber også, at den klare tilkendegivelse både fra hr. Burgdorfs, hr. Svend Haugaards og hr. Arne Larsens, måske lidt mindre klar fra hr. Holger Hansens side, er ensbetydende med, at når vi kommer med et forslag til lands- og regionsplanlægning, er man også villig til at sætte den politiske styring, som i dag og i alle årene har været savnet, bag ved den planlægning, der bør og skal ske.

Må jeg sige til hr. Svend Haugaard, som jeg på mange måder kan være enig med angående spørgsmålet om storbyens problemer, at jeg ville håbe, at man ved at neddæmpe storbyens vækst kunne klare de problemer, som hr. Svend Haugaard nævn-

[Boligministeren.]

te, men jeg synes, at et og andet tyder på, at vi nok ikke kan klare det. De beretninger, man får selv fra de mindre provinsbyer om narkoproblemer og pornoproblemer, viser jo, at visse af disse meget mindre byer har problemer, der måske endda er værre end dem, man har i de meget større byer. Men jeg er da enig i, at kan vi gøre noget ved dette, skal vi gøre det.

Det var især hr. Holger Hansens direkte spørgsmål til mig, der fik mig til at tage ordet. Hr. Holger Hansen spurgte, hvad det var for et udvalg, der skulle nedsættes. Nu er det jo ikke normalt, at det er ministeren, der bestemmer, hvilken slags udvalg folkettingen nedsætter. Det er, så vidt jeg erindrer, udvalget for forretningsordenen, der tager sig af den side af sagen, men jeg tog også nærmest spørgsmålet som et spørgsmål om, hvilken indstilling jeg havde til problemet, og jeg ser da meget gerne, at man her får etableret et fast folketingsudvalg. Jeg synes, at disse spørgsmål om vor lokaliseringspolitik, om hele vor styring af samfundet og vor planlægningslovgivning er af en sådan karakter, at der bør være et fast udvalg, der løbende tager sig af disse ting, men jeg håber så, at andre, som måske er mere berettiget til at foretage denne henvendelse til folketingets præsidium eller folketingets udvalg for forretningsordenen, klarer disse ting.

Så spørger hr. Holger Hansen endvidere, om vi har de ting under forberedelse, som han savnede i min redegørelse. Jeg mener, at der i redegørelsen — det burde der i hvert fald — lå en klar tilkendegivelse af, at vi har disse ting under forberedelse, og det, der igennem alle årene har været savnet i det, der hidtil er lavet i landsplanudvalget, er den politiske styring bagved. Når hr. Holger Hansen sådan lidt sarkastisk spørger, hvad regeringen nu har gjort, så vil det vel være rigtigere at spørge: hvad har tidligere regeringer gjort? For det er jo ikke et nyt problem. Det er et problem, som vi har kendt længe, men man har vel ikke her i tinget haft politisk mod til tidligere at tage den politiske beslutning, der skulle til for at få disse ting klarer. Vi har altså tingene under forberedelse. Vi vil præsentere vort forslag i den kommende samling, vi vil, indtil det sker, holde udvalget, som vil blive

nedsat, underrettet og forsyne det med materiale, og så håber jeg, at den politiske vilje vil være til stede, når de beslutninger, som er nødvendige, skal tages.

Orla Møller: Allerede da vi havde åbningsdabat her i tinget i oktober måned, gjorde venstres ordfører, hr. Henry Christensen, opmærksom på, at der var nogle problemer på dette område, der skulle kigges nærmere på, og jeg vil gerne minde om, at ved den lejlighed gav jeg udtryk for, at her var et felt, som vi ganske afgjort i fremtiden blev nødt til at tage betydelig kraftigere fat på, end vi havde gjort tidligere. Når jeg drillede hr. Holger Hansen en lille smule med hensyn til halvhed eller dobbelthed, håber jeg ikke, at dette blev opfattet som værende i nogen ond mening. Jeg ønskede i og for sig blot med det at få trukket frem, at hvis man vil gøre noget på dette område, så må man, som boligministeren lige har udtrykt det, have politisk mod til at træde ind med meget stærkere restriktioner eller styring — det lyder måske lidt kønnere — for at klare disse problemer. Derfor er jeg glad for hr. Holger Hansens udtalelse om, at man ikke vil afvise at gribe til midler, der kan betyde en stærkere styring.

Jeg kunne godt i den forbindelse have lyst til at gøre opmærksom på, at det er altså ikke nok, som hr. Svend Haugaard gjorde, at tegne en dejlig lys skildring af, hvordan man har det uden for storbyerne, og oven i købet antyde, at man måske kunne klare nogle af storbyernes problemer ved at forbyde folk at flytte dertil. Det kan da vist aldrig være hr. Svend Haugaards mening, at vi under en eller anden form skal til at lave en slags stavnsbånd, måske oven i købet med omvendt fortegn. Det kan simpelt hen ikke lade sig gøre, og derfor er der sådan set noget fornuftigt i oplægget fra venstre om, at vi i hvert fald i første omgang må have afvejnet, hvor restriktivt man skal tage fat på disse ting.

Det egentlig afgørende spørgsmål om, hvordan man får rettet på disse ting, er ikke først og fremmest eksperters opgave. Jeg er enig langt hen ad vejen med hr. Holger Hansen om, at det er nødvendig med ekspertviden på disse punkter, også ekspertviden, der kan hentes ind om, hvad der er sket i andre lande på dette område, men den

[Orla Møller.]

egentlige baggrund for, at vi i socialdemokratiet har taget den stilling, at vi vil have det i et folketingsudvalg, er, at det efter vores opfattelse er en politisk afgørelse, der skal til, når disse ting skal klares.

Vi er enige om, at vi først og fremmest i vores politiske arbejde på dette punkt skal stile efter den større menneskelige trivsel og en større retfærdighed for alle på disse områder, og jeg tror, at vi kunne gøre meget ved at arbejde politisk bevidst på takstpolitik, på udflytning af statsinstitutioner og ikke mindst på at få oprettet uddannelsescentre uden for de store byer. Jeg tror, vi kunne nå langt, og jeg tror, at vi i et udvalg som det, ministeren har foreslået — og jeg vil gerne gå med til, at det bliver et fast udvalg — kunne nå frem til de politiske bestemmelser, der skal til for at tilgodese det formål, som vi i realiteten er enige om.

Svend Haugaard: Jeg må lige sige til hr. Orla Møller, at jeg ikke drømmer om at lave noget stavnsbånd for personer. Jeg har kun udtalt mig om en vis styring af virksomhedernes placering, og det er straks noget andet.

Ordføreren for forslagsstillerne (Holger Hansen): Jeg siger boligministeren tak for afklaringen vedrørende udvalget. Ministeren sagde i sit indlæg et folketingsudvalg, og derfor syntes jeg, det var nødvendigt for os at få at vide, hvad der var ministerens tanke. Vi har nu fået at vide, at det er et fast udvalg, og det vil vi naturligvis drøfte i det folketingsudvalg, der nu nedsættes på basis af denne folketingsbehandling. Sådan er jo proceduren, den kender både den højtærede boligminister og jeg.

Så vil jeg godt sige til boligministeren, at jeg har sandelig ikke været sarkastisk over for regeringens og ministerens bebudelse af planlægningslovforslagene, tværtimod. Jeg mener, det er i orden og absolut velkommen, at de nu fremsættes, og jeg har heller ikke anket over, at de ikke er kommet før,

for jeg er godt klar over, at det tager sin tid. Det, jeg har stillet mig skeptisk over for, og det gør jeg stadig — men det er jo en af de ting, vi kan grave i, når vi får udvalget — er, hvorvidt regeringen i sin forberedelse af disse sager har haft netop disse problemer inde i billedet og har undersøgt og vendt og drejet dem. Hvis vi i udvalget kan få et ja til dette og kan få resultaterne forelagt, så er det givet, at så må vi revidere vores opfattelse om ønskeligheden af et særligt ekspertudvalg. Det, der har fået venstre til at foreslå et ekspertudvalg, er jo de gode erfaringer med det forureningsråd, der blev nedsat, og som jeg tror alle i denne sal erkender gjorde et meget fint stykke arbejde.

Jeg vil gerne til slut sige tak til hr. Orla Møller for hans positive bemærkninger om udvalgsarbejdet. Jeg håber, at det kan lykkes os at komme et stykke hen ad vejen.

Boligministeren (Helge Nielsen): Jeg må også sige tak til hr. Holger Hansen for den afklaring, som jeg fik ud af det, men jeg må endnu en gang understrege, at det, der har været grundlaget for den redegørelse, jeg har givet her i dag, har været en erkendelse af alle de problemer, som hr. Holger Hansen og andre har nævnt, og som har været årsagen til den udvikling, vi i dag har. Ud fra denne viden og ud fra alle disse kendsgerninger er det, vi nu vil tilrettelægge landsplanlægningen, men spørgsmålet er så, om den politiske vilje til at ændre denne tingenes tilstand er til stede.

(Kort bemærkning).

Ordføreren for forslagsstillerne (Holger Hansen): Det er fuldstændig korrekt, at boligministerens redegørelse var en redegørelse for tingenes tilstand og for de udviklingslinjer, der har ført os dertil, hvor vi er i dag. Men der var ikke i boligministerens redegørelse her nogen politiske linjer, nogen ting, vi kunne tage stilling til, og når boligministeren spørger, hvorvidt vi vil gå ind for et forslag om en politisk styring af disse ting, så må vi da for vores vedkommende

[Holger Hansen.]

sige: vi har bedt om at få sådanne forslag, men tage stilling til dem, før vi ser dem, kan vi naturligvis ikke.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslagenes overgang til anden (sidste) behandling

vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (From): Jeg foreslår, at forslagene til folketingsbeslutning henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Efter henstilling fra bl. a. ordføreren for forespørgerne skal jeg lade den sidste sag på dagsordenen udgå. Der er herefter ikke mere på dagsordenen.

I skrivelse af dags dato meddeler indenrigsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om folkeafstemning vedrørende forslag til lov om Danmarks tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber.

Medlemmer af folketinget Bertel Peder- sen, Robert Christensen, Dahlgaard, Kristine Heltberg og Simonsen har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et folketingsudvalg for folketingsåret 1971-72 til at drøfte problemer og modtage information vedrørende fremmedarbejderpolitikken.

Udvalget angående forslag til lov om statens overtagelse af musikkonservatorierne i Esbjerg, Odense og Ålborg har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Medlem af folketinget Hans Toft har meddelt mig, at han ønsker til undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Finder ministeren det ikke ganske uholdbart, at der fra kommunale myndigheder stilles krav om udlevering af et medlemskartotek som betingelse for opnåelse af lokaletilskud ifølge fritidsloven?“

Medlem af folketinget Inger Lise Petersen har meddelt mig, at hun ønsker til finansministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren overveje at indføre en afgift af dieseldrevne, udenlandske lastbiler under kørsel i Danmark?“

Spørgsmålene vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Skriftlig fremsættelse af forslag.

Indenrigsministeren (Egon Jensen): Jeg skal herved tillade mig for det høje ting at fremsætte forslag til lov om folkeafstemning vedrørende forslag til lov om Danmarks tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber.

Forslaget vedrører spørgsmålet om, efter hvilke regler den folkeafstemning, der i givet fald skal afholdes efter grundlovens § 20, stk. 2, om Danmarks indtræden i EF, skal foregå, ligesom det bestemmes, at folkeafstemningen ikke skal afholdes på Færøerne.

Det foreslås at anvende de almindelige regler om folkeafstemninger, der indeholdes i henholdsvis den danske og den grønlandske folketingsvalglov, og afstemningen kommer således til at foregå efter de regler, der har været anvendt ved de folkeafstemninger, der har fundet sted siden 1953.

I lovforslaget bestemmes endvidere, at folkeafstemningen ikke skal afholdes på Færøerne. Som bekendt er det under forhandlingerne om dansk indtræden i EF aftalt, at Danmarks tilslutning ikke skal omfatte Færøerne, medmindre Færøernes hjemmestyre inden en nærmere angivet frist træffer beslutning herom, og det er da også i lovforslaget om Danmarks tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber bestemt, at denne lov ikke skal gælde for Færøerne. Det er på baggrund heraf, at det i lovforslaget efter aftale med Færøernes landsstyre foreslås, at folkeafstemningen ikke skal afholdes på Færøerne. Hermed er der alene taget stilling til den folkeafstemning, der ventes afholdt den 2. oktober om det øvrige Danmarks tilslutning til EF. Træffer Færøernes hjemmestyre til sin tid beslutning om medlemskab, skal der i overensstemmelse med hjemmestyrets beslutning afholdes folkeafstemning på Færøerne.

Idet jeg i øvrigt henviser til de bemærkninger, der ledsager lovforslaget, skal jeg